

Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och
funktionshinderspolitik
Diarienummer S2024/02115

Yttrande - Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Socialdepartementet har bjudit in Örebro kommun att svara på remissen Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78).
Förlängd svarstid beviljad till 8 april 2025.

Det är en genomarbetad utredning som beaktar flera tänkbara aspekter av språknivå och språkutveckling inom äldreomsorgen.

Örebro kommun ställer sig bakom förslaget men lämnar några synpunkter nedan.

Övergripande synpunkter

Sverige står inför en växande äldre befolkning och behovet av fler anställda är ansträngd. Området pekar på att både språkliga och yrkesmässiga färdigheter är avgörande för kvaliteten i omsorgen. Därför är det bra att utredningens förslag möjliggör flera utbildningsinsatser för personal som inte uppfyller språkraven. Fast Örebro kommun efterlyser samma perspektiv för hela omsorgen och inte enbart fokuserat på äldreomsorgen. Det behöver skapas förutsättningar för hela omsorgens verksamheter att kunna verka för språkutveckling.

Det är viktigt precis som det framgår i utredningen att medarbetare behöver kunna frigöras för övningar och andra insatser och både språkutbildning och språkutvecklande insatser på arbetsplatsen måste ske parallellt för att få ett resultat. Det viktigaste av allt är tiden som är avgörande för att lyckas med språkutveckling. Vidare vill Örebro kommun också lyfta fram att det behöver fångas upp och framgå tydligt hur kommuner ska hantera situationer när medarbetare kanske inte lever upp till språkraven.

Då förslaget innebär att arbetsgivaren ska arbeta för att öka språkkompetensen hos redan befintlig personal ser Örebro kommun ingen risk med att lagförslaget skulle innebära någon förändring i kompetenskrav vid rekrytering, vilket hade påverkat arbetslösheten och delar av målgruppen negativt. Dock framgår det att det finns möjlighet att stötta i det resurstapp och den ökade arbetsbelastning som lagförändringen måste anses medföra. Genom att exempelvis differentiera arbetsuppgifter som inte innebär kontakt med omsorgstagare kan delar av målgruppen för kommunernas arbetsmarknadsenheter troligtvis kunna avlasta den befintliga personalen.

I och med att vuxenutbildningen utbildar undersköterskor samt på uppdrag bistår med utbildningsinsatser inom ramen för Äldreomsorgslyftet så kan vuxenutbildningen dock komma att påverkas. Främst genom att på uppdrag fortsatt bistå med utbildningsinsatser. Utredningen konstaterar att språkproblemen i äldreomsorgen förekommer i stora delar av landet och innebär negativa konsekvenser för såväl omsorgstagarens trygghet och säkerhet som omsorgspersonalens arbetsmiljö. Enligt förslaget ska arbetsgivaren arbeta för att öka språkkompetensen hos redan befintlig personal inom äldreomsorgen. Dels behöver det ske i arbetet, dels genom utbildning. Utredningen föreslår vidare att kommunerna ska kunna få statsbidrag, Svenskalyftet, som ersätter kostnader för medarbetarnas arbetstid när de deltar i de insatser som på olika sätt syftar till att höja nivån av språkkunskaper. Den kommunala vuxenutbildningen kommer på uppdrag kunna bistå med utbildningsinsatser för att öka språkkompetensen hos befintliga medarbetare genom till exempel studier i svenska som andraspråk och yrkessvenska men också för att kompetensutveckla chefer inom omsorgen för att de ska kunna arbeta språkutvecklande i sina verksamheter. Vuxenutbildningens erfarenhet från Äldreomsorgslyftet är att det är ett dilemma ur ett finansieringsperspektiv att det inte heller i Svenskalyftet finns medel avsatta för utbildningsinsatser. Utredningen bedömer att det mest ändamålsenliga sättet att ange den nivå av språkkunskaper som behövs för arbetet i äldreomsorgen är att använda Gers, som är en gemensam europeisk referensram för språk. B2 är den nivå som bedöms lämplig för arbetet i äldreomsorgen och som enligt Gers motsvarar kunskaper för en självständig språkanvändare. Det är en nivå som förenklat kan sägas motsvara betyg i svenska som andraspråk 1 på gymnasienivå och som idag krävs för skyddad yrkestitel till undersköterska. Det är en nivå som vuxenutbildningen bedömer som rimlig utifrån omsorgsarbetets komplexitet. Fördelen med att använda Gers i sammanhanget är att de beskrivningarna av språkkunskaper på olika nivåer avser reell språklig kompetens, det vill säga vad en person faktiskt kan göra med språket. Alternativet vore att endast ange svenska som andraspråk på gymnasial nivå som nivå i språkravet. Utredningen erfar och som vuxenutbildningen utifrån sin erfarenhet också kan bekräfta har den som läst svenska som andraspråk 1 inte alltid har den språkförmåga som behövs för arbetet i äldreomsorgen eftersom kursen inte är anpassad för arbete inom äldreomsorgen. Det är därför positivt att utredningen föreslår att det görs en vidare översyn av den språkutbildning som erbjuds vård- och omsorgselever i Komvux. En sådan översyn kan förhoppningsvis leda till att framtida vård- och omsorgselever i Komvux erbjuds en språkutbildning som bättre motsvarar deras behov.

Specifika synpunkter

9.5 Språkrav på andra områden (s. 153)

Språkravet ska inte enbart fokusera på äldreomsorgen utan bör också omfatta LSS då vi har samma rekryteringsgrund samt att behoven hos de båda målgrupperna är lika.

11.6 Utredningen bedömer att insatser för språkutveckling behöver ske både i arbete och utbildning (s. 180)

Det är problematiskt att välja en väg i sin strategi som arbetsgivare. Det behöver finnas ett bredare tänk och det behövs både utbildning och språkutvecklande arbetsplatser för att lyckas med utmaningen.

11.11.5 En förordningsändring förändrar villkoren för den som vill arbeta integrerat gällande svar på gymnasial nivå (s. 194)

Det är viktigt att den kommunala vuxenutbildningen får fortsatta möjligheter att integrera språkutbildning på den gymnasiala nivån, annars faller förslagen om utbildning för medarbetare inom vård och omsorg. Möjligheten till statsbidrag för själva utbildningskostnaderna är något som saknats i äldreomsorgslyftet och det vore olyckligt om det skulle bli den hindrande faktorn i en språksatsning.

11.12.3 Statsbidraget ska kunna användas både till språkutveckling i arbetet och för utbildning (s. 197)

Att rikta statsbidraget till båda de viktiga delarna som utredningen visar på, språkutvecklande arbetsplats och studietid är precis vad som krävs för att lyckas. Arbetsplatserna har idag ingen resurstid för den här typen av utveckling och det skulle inte vara möjligt att få resultat utan ekonomiskt stöd.

12.1.5 Eleverna läser på för kort tid (s.206)

Erfarenhetsmässigt stämmer utredningens konstaterande att tid har visat sig avgörande för en språkutveckling för en språknivå som kan anses relevant för yrket. Många olika kortare satsningar har tidigare gjorts för att åtgärda låg språkförmåga men det mesta pekar på att det krävs längre tid för att uppnå den nivå som krävs.

John Johansson (S)
ordförande
Kommunstyrelsen